

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Speech Voorzitter

Bij de herdenking van de kindertransporten vanaf Kamp Vught,
Kamervoorzitter Vera Bergkamp,
12 juni 2022.

Dames en heren,

In het voorjaar van 2008 werd in het Joods Historisch Museum een schat gevonden. Filmmateriaal uit de jaren '30. Van de familie Frank uit het Gelderse Ochten. Vader Sam, moeder Marianne. De twee meisjes Betty en Ietje. Een andere familie Frank. Zelfde naam, geen familie.

Het zijn echte privé-filmpjes.

Van vader en de meisjes scheppend op het strand. Van de eerste stapjes met moeder aan de hand. De meisjes sleeënd, spelend met vriendinnetjes. Precies zoals ze in die tijd werden gemaakt.

En werden vertoond op familieavondjes.

De Franks waren welgesteld. Vader handelt in textiel en manufacturen, en boert goed. Ze schaffen, als eersten in het dorp, een auto aan.

De familie is Joods maar maakt ook onderdeel uit van de Ochtense gemeenschap. Thuis houden ze Sjabbat en vieren ze de hoge feestdagen. In het dorp spelen de meisjes met hun vriendinnetjes. En vader zit in het bestuur van de harmonie.

Een typisch, geassimileerd, vooroorlogs joods gezin in de provincie.

Het meest roerend zijn de filmbeelden van de meisjes, als ze een jaar of 6 en 8 jaar zijn.

Zittend op een bankje in het gras, in snoezige witte jurkjes.

Strik in het haar. Kersen etend. Het is hoog zomer.

De meisjes flirten met de camera. Tonen grappend hun tanden, die zwart zien van de kersen. Hangen de kersen in de oren. En beginnen daarna met elkaar te stoeien.

Een idylle. Want bestaat er iets heerlijkers dan kersen te eten in de zomer, in de tuin van je ouders?

Het zijn de laatste beelden van deze meisjes, ooit gemaakt.
Zij weten nog niet wat er daarna op hen af zal komen.
Wij weten het wel.
Het moment dat de sterren op hun jasjes genaaid zullen worden.
Het moment dat ze een oproep krijgen om zich te melden - vader heeft op het laatste moment besloten niet te vluchten.
Het moment dat ze hun koffertje pakken.
Dat ze met de bus worden opgehaald om naar Vught te vertrekken.
Een laatste blik naar de andere kinderen van het dorp – blij zwaaiend want met de bus weg lijkt toch op vakantie.
Met een beertje in de hand voor het raam.

Betty en Ietje Frank zijn twee van de bijna 1.300 kinderen die op 6 of 7 juni 1943 vanuit dit kamp, met hun moeder op transport zijn gezet.
Ze zouden nooit meer terugkomen in Ochten.
Na Vught volgde Westerbork, na Westerbork volgde Sobibor.
En in Sobibor vrijwel direct: de dood.
Betty en Ietje blijven voor eeuwig, die kinderen van toen.
Moge hun nagedachtenis tot zegen zijn.

En daar staan we dan, bij dit monument. Om te herdenken hoe het afliep voor déze kinderen. En voor al die andere kinderen die via dit transport vermoord werden. Eén van de vele, indrukwekkend-nare verhalen over de Holocaust.

Lotty Huffener-Veffer, één van de oprichters en pleitbezorgers van dit monument, noemde het kindertransport 't allerergste wat ze op deze plek heeft meegemaakt. Zij moest op die bewuste avond in juni, afscheid nemen van haar moeder en haar zusje.
Maar meer dan een heimelijk gedag zeggen kon ze niet. De SS'ers stonden in een cordon klaar om dat te verhinderen.
Zo onmenselijk wreed waren de nazi's.
Dat de achterblijvers zelfs geen kans kregen om hun dierbare

kinderen, kleine broertjes en zusjes, hun moeder of echtgenotes behoorlijk vaarwel te zeggen. In alle onzekerheid over hun lot.

Bij herdenken hoort het terug volgen van het spoor. Je inleven in hoe het moet zijn geweest. Je voor te stellen dat het je éígen kinderen zouden zijn, die hier in die jaren zouden moeten rondlopen. Alleen bij de gedachte al sluit de kou zich om je hart. Maar bij herdenkingen hoort óók een boodschap van hoop, met alleen het bewenen van de vermoordde kinderen zouden we ze tekort doen. Hoe moeilijk het ook is om het in deze inktzwarte geschiedenis te vinden: we moeten wel.

Die hoop kunnen we putten uit de overlevenden zelf. Zij vonden niet alleen de kracht om een nieuw leven op te bouwen, ondanks alle nare ervaringen levenslang in hun ziel gekerfd. Maar ook de moed om hun verhaal met de wereld te delen. Ondanks dat ze er jaren daarvoor niet of nauwelijks over konden praten.

We luisterden net naar het adembenemende verhaal van Evelyn Askolovitch-Sulzbach. Voor het eerst hier terug nadat ze op vierjarige leeftijd werd weggevoerd naar Westerbork en daarna Bergen-Belsen wist te overleven. Eerder sprak hier Simon Wijnbergen, die wel met het kindertransport naar Westerbork werd gedeporteerd, maar aan de vernietiging ontkwam. Omdat hij uit een ziekenhuis in het nabijgelegen Groningen, door het verzet werd meegenomen voor de onderduik. Ook hij vond de kracht om na de oorlog, zonder zijn echte familie, dóór te leven. En de moed om te getuigen van wat hij heeft meegemaakt.

Het is óók hoopvol dat op herdenkingen als vandaag, kinderen en jongeren aanwezig zijn. Natuurlijk de nazaten van de overlevenden, waarvan sommigen inmiddels overleden. Maar ook de schoolkinderen uit Vught die de namen voorlezen en papieren vlinders in het hek leggen. Kinderen die zelf in vrede opgroeien. Die zonder angst naar school gaan, met hun vriendjes en vriendinnetjes spelen. Kersen eten in de zomer, zónder dat er een dreigend onweer dicht achter hun horizon verborgen ligt. Kinderen en jongeren bekijken de wereld vaak nog met een onbevangen blik. Open. Ze popelen om in het leven te happen en er iets van te maken. Wie zich tot hen richt, richt zich op de toekomst.

Jules Schelvis, één van de slechts 18 overlevenden uit Sobibor, beseftte dat maar al te goed. Hij vertelde over zijn oorlog het liefst aan de jongste generaties. Omdat hij hoopte dat kinderen, door naar hem te luisteren, later zouden opstaan tegen antisemitisme, tegen racisme, tegen discriminatie en uitsluiting.

In het verlengde daarvan vind ik het zo belangrijk om kinderen en jongeren, zo vroeg mogelijk te betrekken bij de politiek.

Ook al mogen ze nog niet stemmen.

Bijvoorbeeld door het kindervragenuur. Maar ook door een nieuw project 'Brief aan de Kamer', waarin ze mij rechtstreeks kunnen schrijven over hoe zij naar de politiek kijken en wat ze willen dat daar gebeurt.

In de brieven die ik tot nu toe ontvangen heb, lees ik bijvoorbeeld hun zorgen over het wantrouwen in de politiek. Een jong meisje schreef daarover: 'Enorm jammer, want de democratie, dat wil toch iedereen?'

[Even rust nemen]

Renate Rubinstein die haar eigen vader verloor in Auschwitz, schreef in een column: "Het is niet 'hoop doet leven', maar 'leven doet hopen'". Door hier met elkaar te staan, bij het kindermonument in Vught, met de overlevenden, de oudere generaties én met alle kinderen doen we dat. Door te herdenken én te investeren in een vrije toekomst zonder discriminatie, houden we de herinnering aan de vermoorde kinderen zo levend als mogelijk is.

Luisterend naar hun namen.

Kijkend naar die zeldzame filmpjes over hun vooroorlogse levens. Hun nagedachtenis bewaard in objecten, zoals het poëziealbum van de eveneens weggevoerde en vermoorde Alida Lopes Dias.

In alles wat er van hen is overgebleven, reconstrueren we wie ze waren.

Om nooit te vergeten.

Om dit nooit meer te vergeten.